

Piranesi „Vedute di Roma” sorozatának 18. képe a rossz árnyékokkal

Egy mai légifelvételre képeslap a Szent Péter tér látképeivel

És most Piranesi. Az 1720–78 közt élő Giovanni Battista Piranesi termékeny romantikus grafikus volt, hírnevét Róma látképeiről és hírességeiről szóló rézkarc-sorozatával szerezte. Másik, manapság is hatásos sorozata az Elképzelt börtönök c. romantikus-szürrealista vízió, amelyben hatalmas földalatti, boltozatos termeket és változatos kinzőeszközöket mutat be. Az egyik győri múzeumban grafikai kiállítás volt megtekinthető 2012-ben, többek között Piranesi-képekkel, köztük a Szent Péter teret és bazilikát ábrázoló rézkarral. Mivel már jól ismertem a teret és annak orientációját, rögtön feltűnt, hogy az árnyékok helytelenek: a Nap északról süt a képen! Ezek után kezdtem rendszeresen utánanézni a Szent Péter teret mutató festményeknek és rajzoknak, és meglehetősen sok esetben találtam lehetetlen, déli irányba mutató árnyékot az obeliszk mellett, a legfurcsább esetben egy körüti utazási iroda százéves képeslapján, ami valószínűleg retusált fénykép. Tanulság: az esztétika (?) néha fölülírja a valóságot!

Kálmán Béla

2014. május

Jelenségnaptár

HOLDFÁZISOK

Május 7.	03:15 UT	első negyed
Május 14.	19:16 UT	telehold
Május 21.	12:59 UT	utolsó negyed
Május 28.	18:40 UT	újhold

A bolygók láthatósága

Merkúr: Egész hónapban megfigyelhető napnyugta után a nyugati látóhatár közelében. 1-jén már több mint fél órával nyugszik a Nap után. Láthatósága gyorsan javul, 25-én kerül legnagyobb keleti kitérésbe, 22,7°-ra a Naptól. Ekkor két órával nyugszik a Nap után, így ez idei legjobb esti láthatósága.

Vénusz: Fényesen ragyog a hajnali keleti ég alján, láthatósága a hónap folyamán lényegében nem változik. A hónap elején egy és negyed, a végén másfél órával kel a Nap előtt – ahogy az ekliptika horizonthoz viszonyított hajlásszöge lassan nő. Fényessége $-4,1^m$ -ról $-4,0^m$ -ra, átmérője $17,0''$ -ről $14,0''$ -re csökken, fázisa $0,67$ -ről $0,77$ -ra nő.

Mars: Hátráló, majd 21-étől előretartó mozgást végez a Virgo csillagképben. Hajnalban nyugszik, az éjszaka nagyob részében megfigyelhető. Fényessége $-1,2^m$ -ről $-0,5^m$ -ra, látszó átmérője $14,5''$ -ről $11,8''$ -re csökken.

Jupiter: Előretartó mozgást végez a Gemini csillagképben. Magasan látszik az éjszaka első felében a nyugati égen. Éjjel körül nyugszik. Fényessége $-1,9^m$, átmérője $34''$.

Szaturnusz: Hátráló mozgást végez a Libra csillagképben. Egész éjszaka megfigyelhető, 10-én van szembenállásban a Nappal. Fényessége $0,1^m$, átmérője $19''$.

Uránusz: Kora hajnalban kel. A délkeleti ég alján, közel a látóhatárhoz kereshető a Piscesben.

Neptunusz: Éjjel után kel. Hajnalban kereshető az Aquarius csillagképben.

Kaposvári Zoltán

A hónap mélyég-objektuma: az NGC 5897 gömbhalmaz

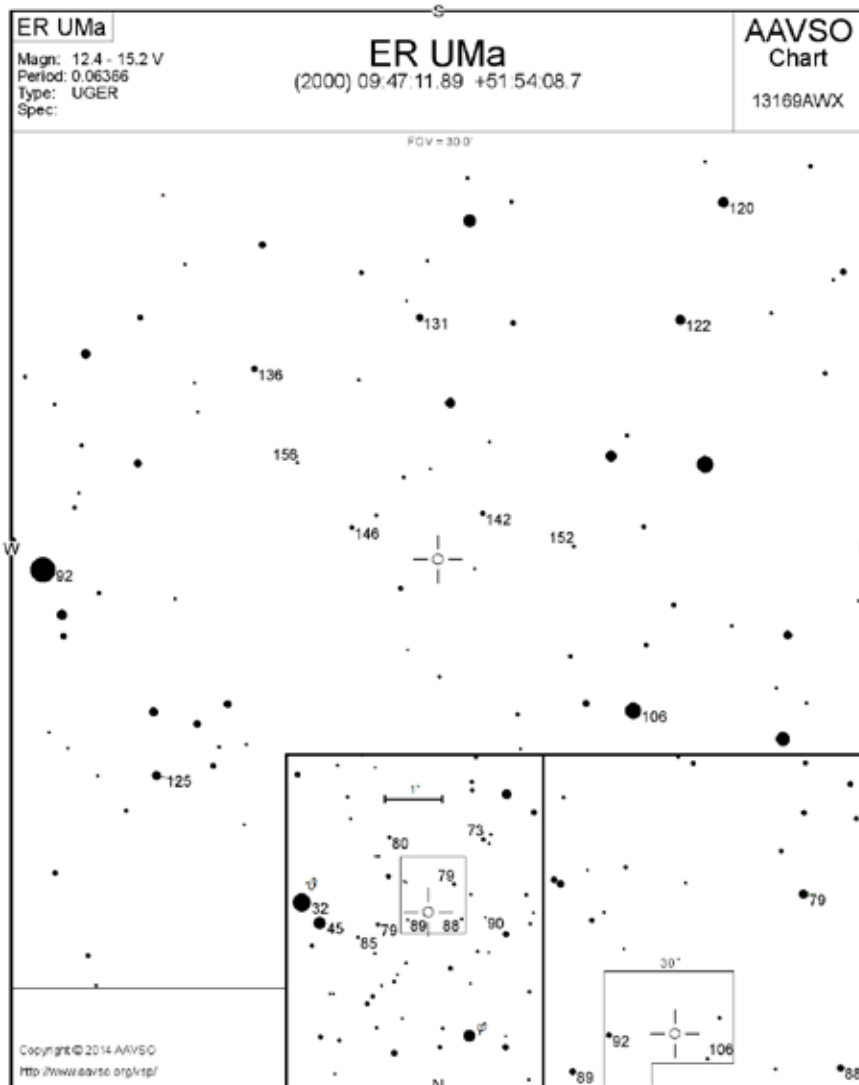
Májusban oppozícióban van a Mérleg (Libra) csillagkép, amely halványabb csillagokból épül fel, és nem is túl jellegzetes alakzat. Mélyég-objektumok terén sem gazdag igazán, így az amatőr figyelme ritkán fordul erre felé. Leginkább a 77 fényévre lévő alfa Librae, a Zubenelgenubi fizikai (cpm) kettőse hívja fel magára a figyelmet, a 4' szeparációjú 2,7 és 5,1 magnitúdós csillagok a Castor Mozgási Halmazhoz tartoznak és hozzávetőleg 200 milliós évesek. A csillagkép legfényesebb mélyég-objektuma az NGC 5897 jelű gömbhalmaz, amelyet William Herschel fedezett fel 1784–85-ben. A 8,5 magnitúdós csoport a gömbhalmazok majdnem leglazább, XI. osztályába tartozik Shapley klasszifikációs rendszerében.

A negyvenzer fényévre lévő égitest átmérője 12,6 ívperc, vagyis majdnem fél teleholdnyi, ezek alapján kikövetkeztethetjük, hogy felületi fényessége nem túl magas. Megpillantásához elsősorban sötét égre van szükségünk, legalább 8 cm-es műszerrel, és kis nagyítással próbálkozzunk. Jelentős távolsága miatt csillagokra bontása sem egyszerű.

Sánta Gábor

A hónap változócsillaga: az ER Ursae Maioris

A tavasz közeledtével egyre kedvezőbb lehetőség adódik a Nagy Medve csillagkép e kifejezetten izgalmas törpenóvájának megfigyelésére. Az ER Ursae Maioris, viselkedése alapján, saját besorolást kapott a SU UMA osztályon belül: a csoportra jellemző, 20–50 naponta bekövetkező szuperkitörései között igen rövid időközönként, átlagosan négy-naponta több kisebb kitérést produkál. Sajnos

ezek észlelése többnyire nagyobb távcsőátmérőt kíván, de supermaximumai idején a csillag megközelítheti a 12 magnitúdós fényességet is, ilyenkor napokig, közepes távcsövekkel is lehetőség adódik követésére. A változó összehasonlító az utóbbi időszakban jelentős revízió estek át, így ez esetben is feltétlenül javasoljuk a mindenkor

aktuális VSP-térképek használatát. Az ER UMa maximumbeli észleléséhez eredményesen bevethetők a 25–30 cm-es távcsövek, az ennél nagyobb méretű Dobsonok számára pedig kimondottan ajánlott célpont.

Jó észlelést, jó törpenóvázást!

Bagó Balázs

BEMUTATÓ ÉS KÖZÖSSÉGI CSILLAGVIZSGÁLÓK

Bajai Bemutató Csillagvizsgáló

6500 Baja, Tóth Kálmán u. 19.
www.bajaobs.hu/bbcs

Balaton Csillagvizsgáló

8184 Balatonfűzfő, Sport Centrum
www.balatoncsillagvizsgalo.hu

Bay Zoltán Bemutató Csillagvizsgáló

5700 Gyula, Városerdő
mzi@bay-gyula.hu

Canis Maior Csillagvizsgáló

8800 Nagykanizsa, Zrínyi u. 18.
www.nae.hu

Canis Minor Csillagvizsgáló

8866 Becsehely, Kis-hegy
www.nae.hu

Csepeli Csillagvizsgáló

Csepeli Munkásotthon Művelődési Ház
1215 Budapest, Árpád u. 1.
http://www.csepelcsill.org

Fényi Gyula Csillagvizsgáló

Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium
3523 Miskolc, Fényi Gyula tér 10.
http://users.atw.hu/fenyigyula/

Gaia Csillagda

3556 Kisgyőr, Szőlőkajla u. 8.
http://ronaorzo.csillagpark.hu/

Gedőcz-tetői Csillagvizsgáló

3100 Salgótarján, Gedőczy u. 36.
http://www.csillagvizsgalo.starjan.hu/

Gordon Hopkins Csillagvizsgáló

Kossuth Zsuzsa Szakképző Iskola
2370 Dabas, József A. u. 107.

Győri Egyetemi Bemutató Csillagvizsgáló

Győr, Egyetem tér 1. K3
gyor.mcse.hu

Hármashegyi Csillagda

Debrecen-Nagycsere, Természet Háza
http://zsuzsivasut.hu/termeszt-haza

Haynald Observatórium

Szent István Gimnázium
6300 Kalocsa, Hunyadi J. u. 23–25.

Hegyháti Csillagvizsgáló

9915 Hegyhátsál, Fő u. 19.
http://www.observatory.hu/

Jászberényi Csillagvizsgáló

5100 Jászberény, Bercsényi út 1.
http://jaszkonyvtar.hu/csillagda/

Kecskeméti Főiskola Csillagvizsgálója

6000 Kecskemét, Kaszap u. 6-14.
http://kefoportal.kefo.hu/csillagvizsgalo-2

Kiss György Csillagda

5931 Nagyszénás, Ságvári utca 26.
http://www.kgyocsillagda.atw.hu/

Köszeg Város Oktató- és Bemutató Csillagvizsgálója

Béni Balogh Ádám Általános Iskola
9730 Köszeg, Deák F. u. 6.
www.gae.hu

Kövesligethy Radó Oktató és Bemutató Csillagvizsgáló

9700 Szombathely, Károlyi Gáspár tér 4.
www.gae.hu

Kulin György Bemutató Csillagvizsgáló

Könyves Kálmán Gimnázium
1043 Budapest, Tanoda tér 1.
http://kkgcsillagaszat.hu/

Nyíregyházi Főiskola Csillagvizsgálója

4400 Nyíregyháza,
http://nyicse.uw.hu

Pannon Csillagda

8427 Bakonybél, Szt. Gellért tér 9.
www.csillagda.net

Polaris Csillagvizsgáló

1037 Budapest, Laborc u. 2/c.
polaris.mcse.hu

Posztoczky Károly Bemutató Csillagvizsgáló és Múzeum

2890 Tata, Eötvös u. 19.
http://www.titkom.hu/tataicsillagda.html

Pozsgai János Csillagvizsgáló

Mikoviny Sámuel Általános Iskola
3742 Rudótftelep, József A. u. 43.

Specula

Eszterházy Károly Főiskola
3300 Eger, Eszterházy tér 2.
http://varazstorony.ektf.hu/

Dr. Szabó Gyula Bemutató Csillagvizsgáló

3534 Miskolc, Dorottya u. 1.
http://csillagda.web44.net/

Szegedi Csillagvizsgáló

6726 Szeged, Kertész utca
http://astro.u-szeged.hu/

Tápiómenti Bemutató Csillagvizsgáló

2241 Súlysáp, Régi Úri út
www.sacse.hu

Terkán Lajos Bemutató Csillagvizsgáló

8000 Székesfehérvár, Fürdősor 3.
http://telapo.datatrans.hu/Telapo/index.htm

TIT Tatabányai Csillagvizsgáló

TISZK Péch Antal telephely
2800 Tatabánya, Széchenyi u. 20.
csmoczik@gmail.com

TIT Uránia Bemutató Csillagvizsgáló

5000 Szolnok, Jubileum tér 5.
www.tit-szolnok.hu

TIT Uránia Csillagvizsgáló

1016 Budapest, Sánc utca 3/b.
http://www.urania-budapest.hu/

Városi Csillagvizsgáló

6400 Kiskunhalas, Kossuth u. 43.
http://www.csillagvizsgalo.eu